

Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága

1085 Budapest
Gyulai Pál u. 13.

Dátum: Budapest, 2021. 10. 22.

Ikt.sz.: 673/1/111418 NKA R. 2/2021 (13/2)

Elősz.:

Hiv.sz.:

Melléklet:

Ügyintézőjük:

Ügyintézőnk: Dosztály Bianka

Tárgy: NKA pályázat szakmai
beszámoló

*Kérjük, hogy válaszukban
hivatkozzanak*

iktatószámunkra, ügyintézőnkre!

Pályázati adatlap azonosító: A2024/N2961

Pályázati azonosító: 204111/4314

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum NKA-hoz benyújtott

„Állományvédelem, restaurálás” 204111/04314 pályázati azonosítójú pályázatához

A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum könyvtára, 2020. május 25. napon beadott *„Egyedi dokumentumaink állományvédelme, restaurálása”* célú pályázatának megvalósítása eredményesen lezárult. Apályázat tapasztalatait az alábbiakban foglalom össze: A pályázat során 500.000 Ft-ot nyertünk kiadványaink rendbetételére. Ebből az összegből 5 db muzeális értékű kéziratos szakácskönyvet tudtunk restauráltatni.

A kötetek kiválasztása során több szempontot is figyelembe vettünk:

- mennyire tartalmaz ritka és értékes információkat,
- milyen gyakran fordul meg a kutatók kezében,
- mennyire van rossz állapotban az adott könyv.

A kiinduló állapotot tekintve a restaurálásra váró kiadványok jelentősen sérült állapotban voltak, a kötések szétestek, a lapok kilazultak, hiányosak voltak, és a savasság miatt mállottakszét. Mivel kéziratos anyagról van szó így a tinta halványodását is meg kellett akadályozni. A sérülések jellege miatt a könyvek kézbevehetetlenné váltak és további használatuk egyre kétségesebbé vált,

némelyiket már a bekerülése idején se adtuk kutatók kezébe, mivel forgatásukkal tovább romolhatott az állapotuk. A restaurátori munka eredményesen zárult, a dokumentumok állapota jelentősen javult, így kutatási célra való felhasználásuk ismét lehetséges, állagromlás veszélye nélkül. Mivel a dokumentumok erős kötést kaptak így a tárolásuk sem okoz problémát többé.

Restaurálás után a kéziratos szakácskönyveket visszasoroltam a kéziratos állomány raktári részébe, továbbra is savmentes dobozokban tároljuk őket.

További tapasztalat, hogy a jövőt és a lehetséges forrásokat figyelembe véve, folyamatosan rangsorolnunk kell a restaurálandó kiadványokat. Ezt a rangsort mindig a veszélyeztetettség, az igénybevétel és a helyreállíthatóság hármasa határozza meg.

További dokumentumként lejjebb olvasható a restaurátor, Meggyes Anita, restaurálási beszámolója, mely az elvégzett munkáról készült, és benne található a könyvek restaurált állapotáról készült fényképek is. Valamint a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum könyvtára *"Egyedi dokumentumaink állományvédelme, restaurálása"* célú pályázat eredményét a Múzeum honlapján keresztül is nyilvánosságra hoztuk.

A beszámoló megtalálható az alábbi felületen: <https://mkvm.hu/beszamolok/>

Dr. Török Róbert
igazgató

Meggyes Anita okleveles bőr- és papírrestaurátor művész
1023 Budapest, Ürömi u. 24-28.
adószám: **70792614-1-51**
e-mail cím: meggyesanita@gmail.com
Könyv-és papírrestaurátor bizonyítvány száma: PT C 0037728
Egyetemi oklevél száma: III-09/1997

RESTAURÁLÁSI DOKUMENTÁCIÓ **(szakmai beszámoló)**

A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum (1036 Budapest, Korona tér 1.) felkérésére 5 db egyedi muzeális könyvének (kézzel írt szakácskönyvek és orvosságos könyv) konzerválását/restaurálását elvégeztem. Az elvégzett munka a Nemzeti Kulturális Alap elnyert pályázatának segítségével jött létre:

7. Pályázati cél: Állományvédelem, restaurálás

Altéma kódszáma: 204111/317

Pályázati azonosító: 204111/04314

Állapotfelmérés és az azon alapuló, az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma által támogatott konzerválás/restaurálás

1.

A muzeális dokumentum adatai

A restaurálás célja volt az eredeti állapotukban kutatásra, kiállításra alkalmatlan kötetek fizikai sérüléseinek javítása, aktív biológiai fertőzésének megszüntetése, és olyan mértékű beavatkozás elvégzése, melynek köszönhetően egy korhű és esztétikus megjelenésű kiállítási darabbá válhattak, illetve biztonsággal kiadhatók kutatásra.

A konzervált-restaurált kötetek mindegyike egy pufferolt és savmentes anyagokból készült tokban kerül elhelyezésre, mely biztosítja a további fény és pormentes tárolását.

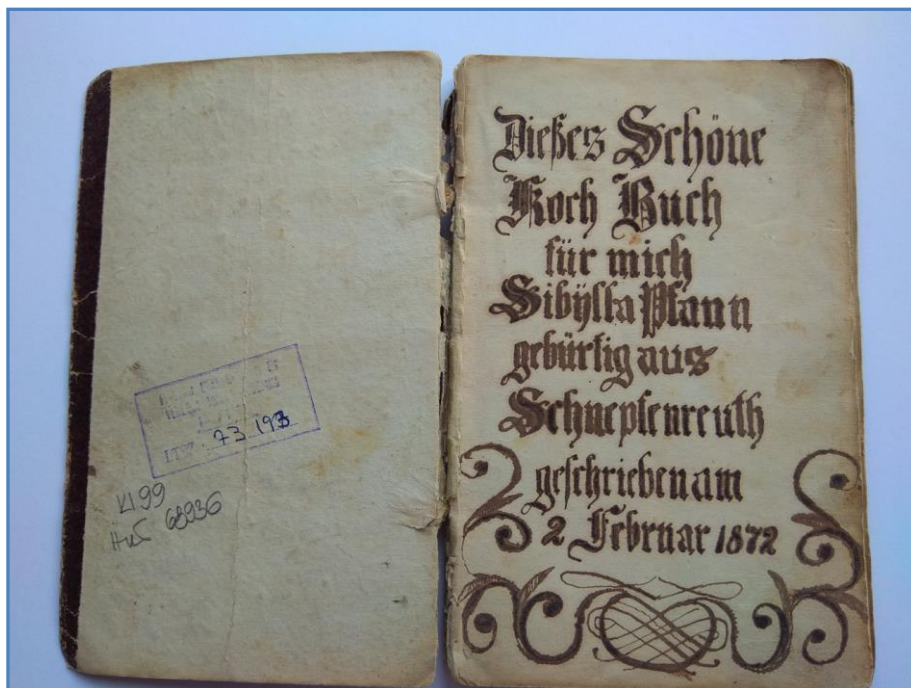
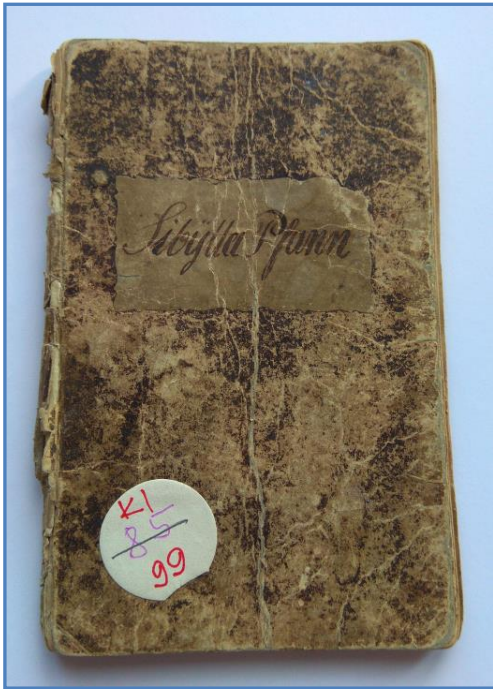
1. kötet

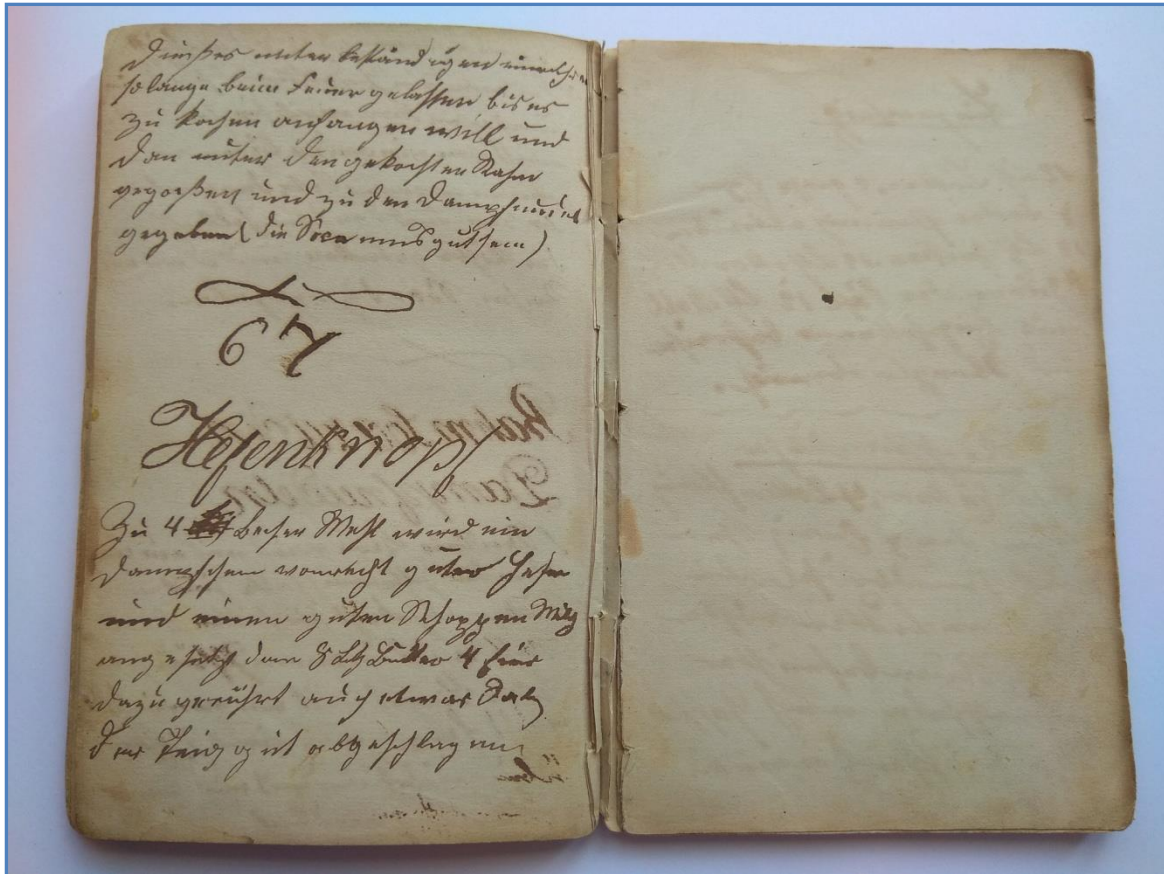
(lelt. sz.: VK1973.193)

A mű szerzője és témája Sibylla Pfann kézzel írt német nyelvű szakácskönyve

A mű születésének kora: 1872-1873

Mérete: 165 x 105 mm

A könyv restaurálás előtti állapota

Állapotleírás:

A kéziratos könyv receptjei gépi papírra vasgallusz tintával íródtak. A könyvttest 4 befűrészelt ívből áll, melyeket két zsinigre váltva fűzéssel rögzítettek. A kiragasztott előzéktükrök röplapjai hiányoznak. A könyvtábla kézzel festett, feltehetően keményítőss festési technikával készült papírral borított. Gerinclemez helyett a borítópapírt erősítették meg egy vékonyabb papírral.

A könyv kötése meggyengült, a gerincet borító papír erősen sérült, kopott és hiányos. A papírborítás a könyvtáblák élén megkopott. Számos lap szakadt el ívhajtásában. Néhány lapot kivágtak vagy kiszakítottak a kötetből.

Restaurálás/konzerválás menete:

- ☞ Minden fontos részletre kiterjedő fotódokumentáció készült.
- ☞ A szükséges anyagvizsgálatok elvégeztem (pH-mérés, a tinta oldhatósági próbája).
- ☞ A kötet lapjainak beszámozása (kollacionálás).

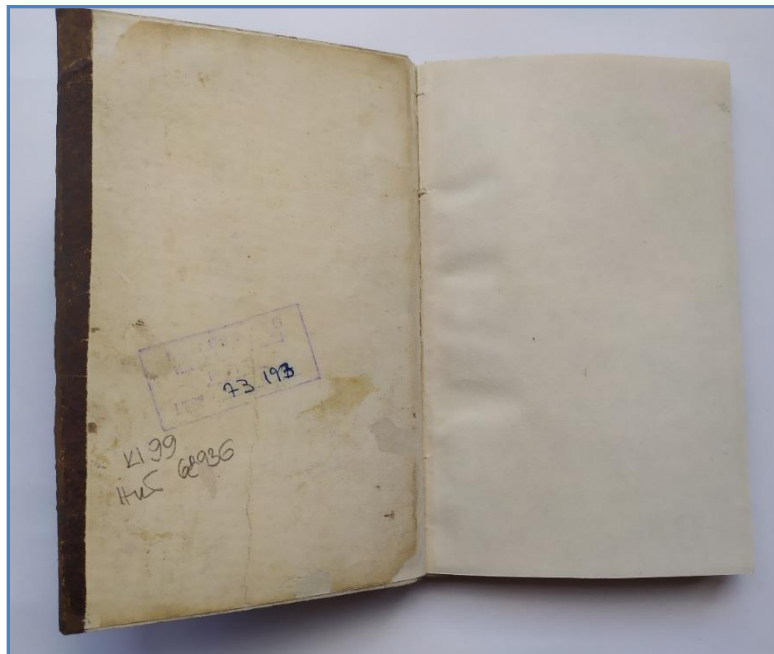
- ☞ A kötéstábla és az előéktükrök száraz tisztítása puha ecsettel és speciális radiókkal (latex szivacs, kénmentes radiókkal) történt.
- ☞ Az előéktükröket nedvesítést követően óvatosan lebontottam a táblákról és így már kiemelhető volt a könyvtest a kötéstáblájából.
- ☞ A szétbontott könyvtest lapjainak száraz tisztítása ecsettel és radiózással történt.
- ☞ A lebontott előéktükröket és az első ív lapjait Evanátos oldatban mostam. A nedves tisztítás során derült ki, hogy a lapokat tintamarás gyöngíti. A vasgallusz tintával írt betűk helyenként kiestek a lapokból.
- ☞ A sérült lapokat részben öntéssel egészítettem ki, a tintamarástól meggyengült szövegrészeket fátyolpapírral erősítettem meg.
- ☞ Az előzék hiányzó rölapjait egy az eredetihez nagyon hasonló papírral pótoltam és a kiegészített tükörrel (a kiragasztott előzéklap) áthajtottam az első és az utolsó íven.
- ☞ A kijavított ívek felfűzése az eredeti technika alkalmazásával történt.
- ☞ A borító papírt leáztattam a táblákról.
- ☞ A borítópapírt papíröntéssel egészítettem ki.
- ☞ A könyvtest betáblázását követően a táblákat megkasíroztam a kiegészített borítópapírral.
- ☞ A kiegészített borítópapír retusálása akvarellfestékekkel történt.

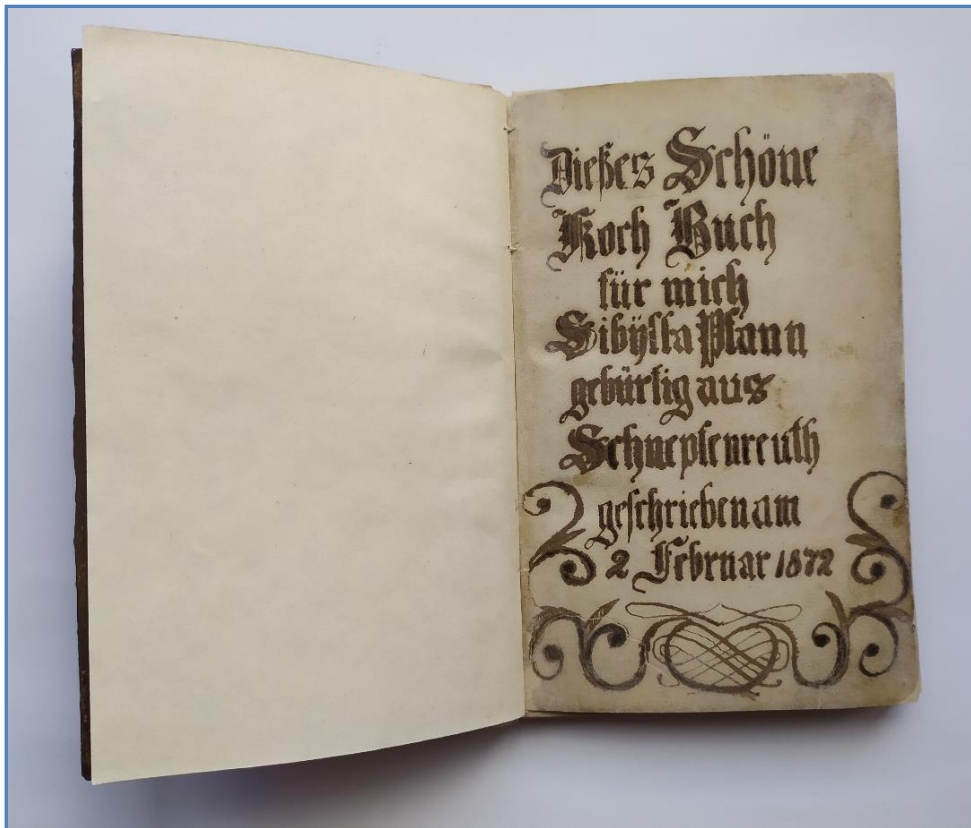
A restaurált kötet borítója retusálás előtt és után

☞ Végül kiragasztottam az előéktükröket.¹

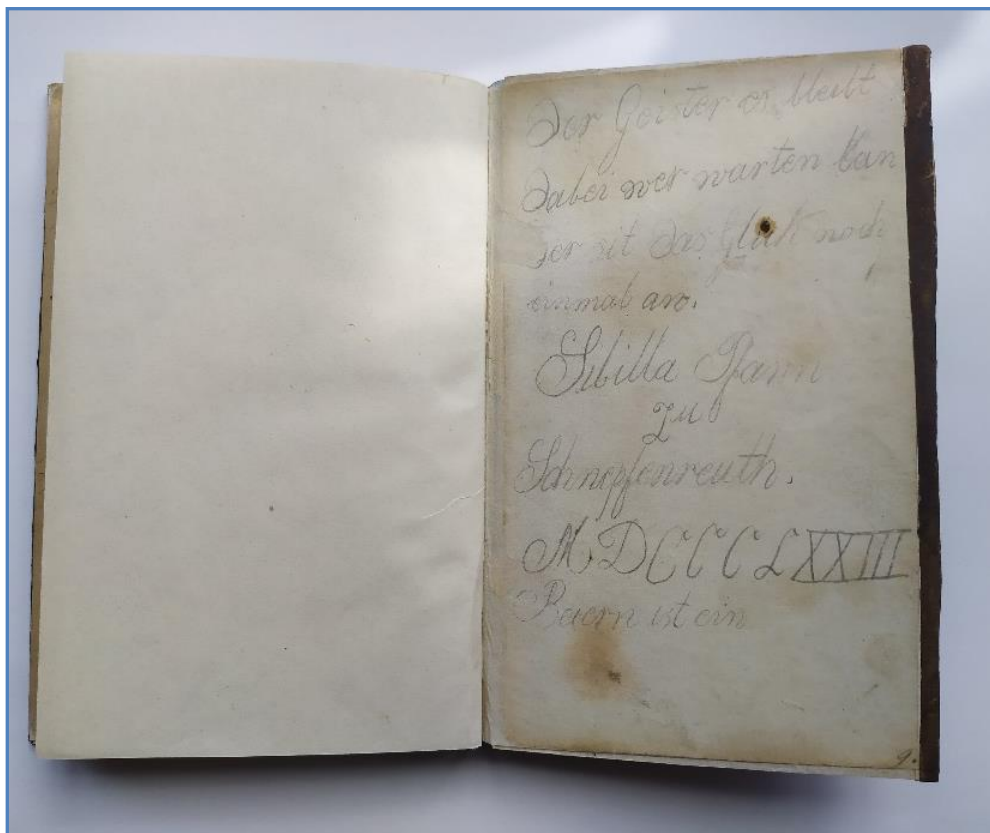
☞ A restaurált kötet további tárolásához savmentes tok készült.

¹ A kötet restaurálása során csak természetes ragasztókat használtam (búzakeményítő és állati enyv).

Dieses Schöne
Koch Buch
für mich
Sibilla Pann
gebürtig aus
Schneppenreuth
Geschrieben am
2. Februar 1872

Der Geister erbleibt
Dabei wer warten kann
ser ist das Glück noch
einmal an.
Sibilla Pann
Zu
Schneppenreuth.
M D C C C L X X I I I
Pann ist ein

A restaurált kötet

2. kötet

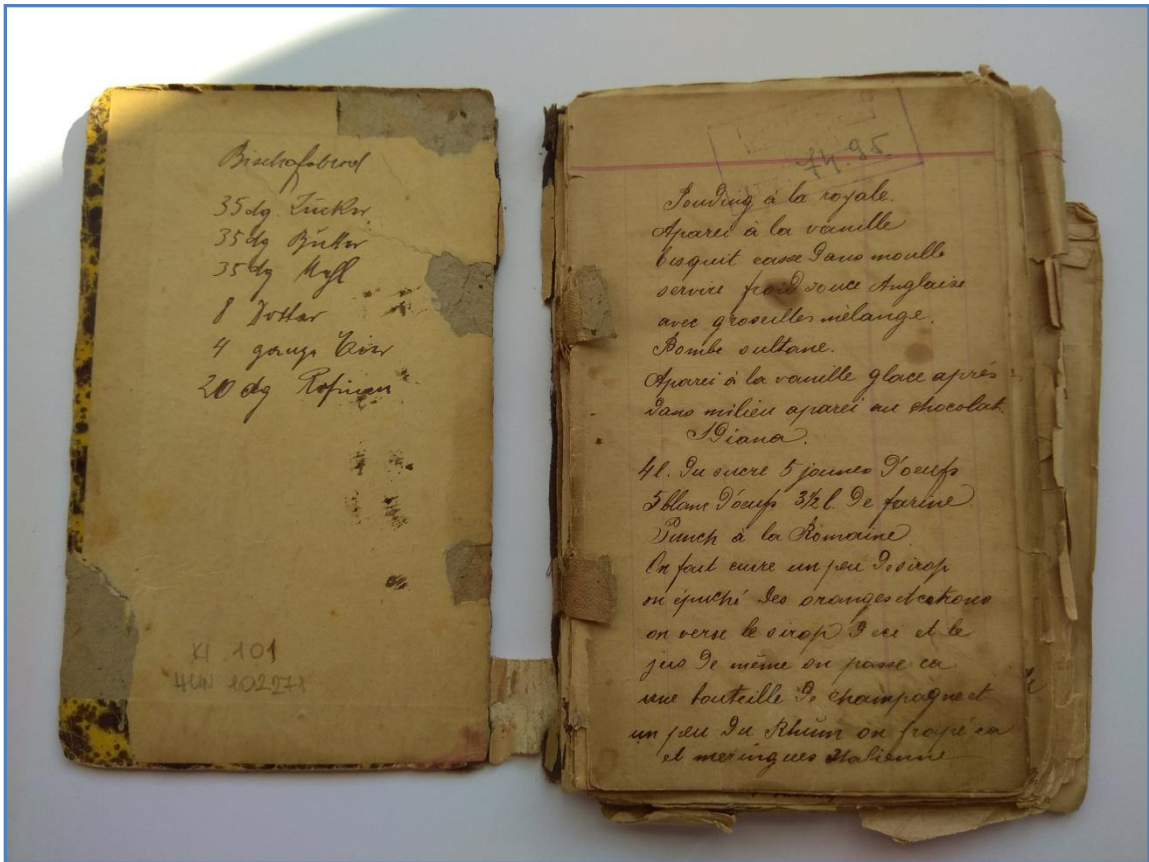
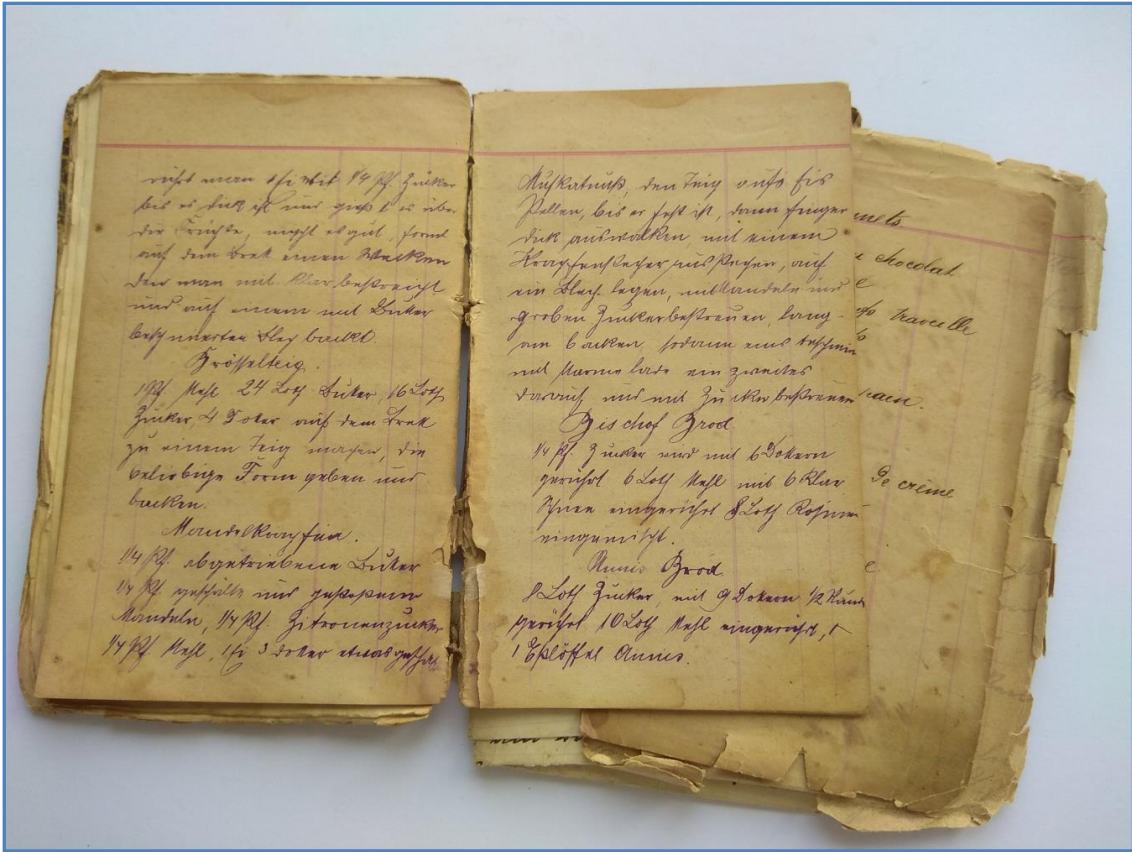
(lelt. sz.: VK1974.95)

A mű címe: Livre par cuisin(e)

A mű születésének kora: ?

Mérete: 165 x 105 mm

A könyv restaurálás előtti állapota

Állapotleírás:

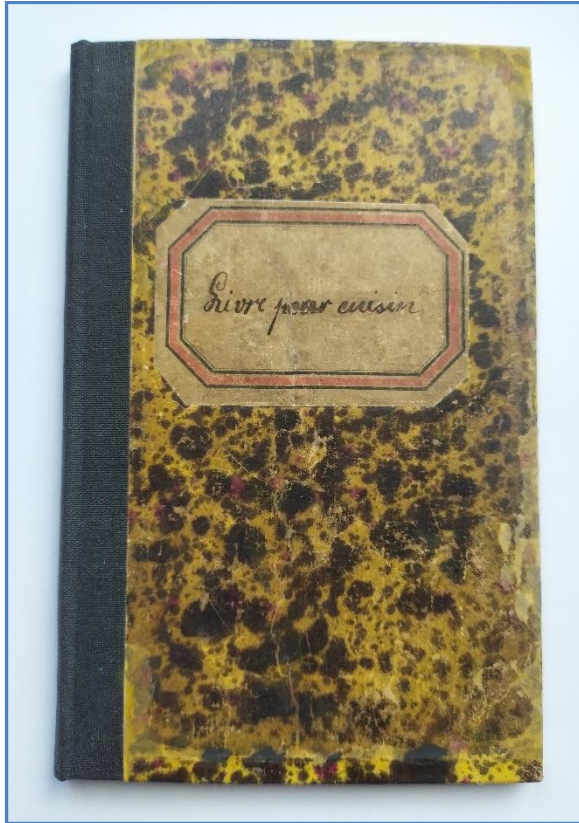
A kéziratos könyv receptjei gépi papírra többféle tintával íródtak. A könyvtest 2 ívből áll, melyet kiegészítettek részben az első ív közepéhez „fűzve” egy nagyobb méretre vágott, más minőségű papírból készült 3 leveles ívvel, illetve 11 részben levélpárból, részben egyes lapokból álló „mellékletekkel”. A mellékletek különböző anyagúak és méretűek. Az íveket két szalagra, végigfűzve rögzítették egymáshoz. A könyvtestet egy félvásznas keménytáblás kötés borítja. Az első táblára ragasztott címkén olvasható a címe. Az előzéktükrök röplapja hiányzik.

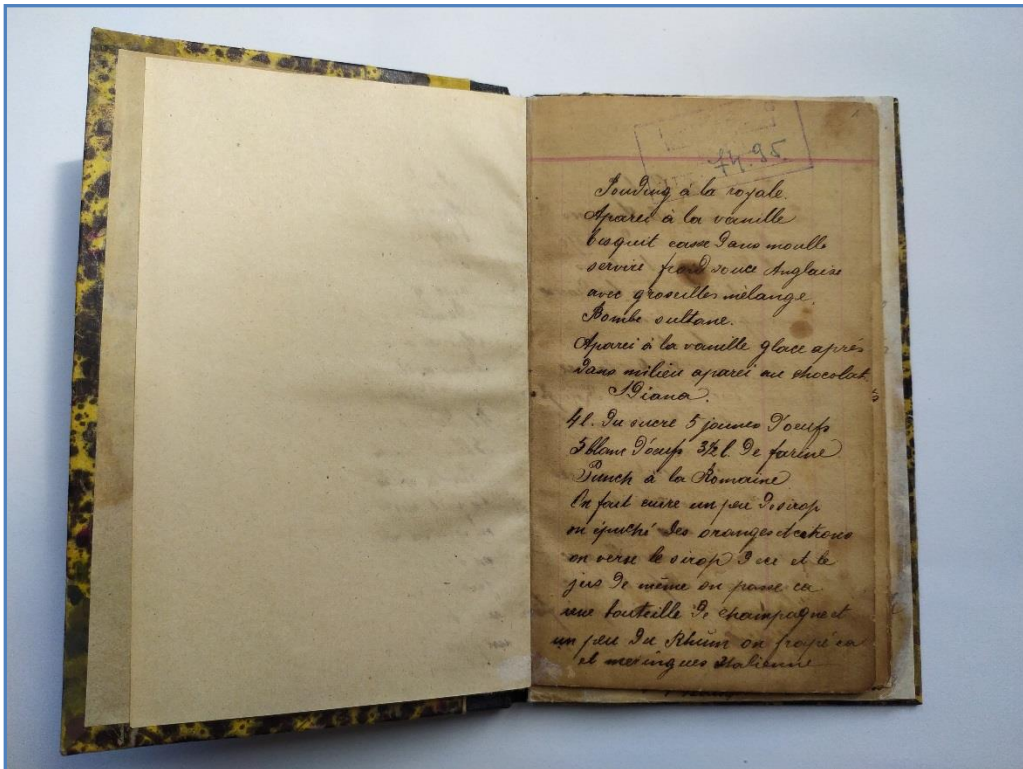
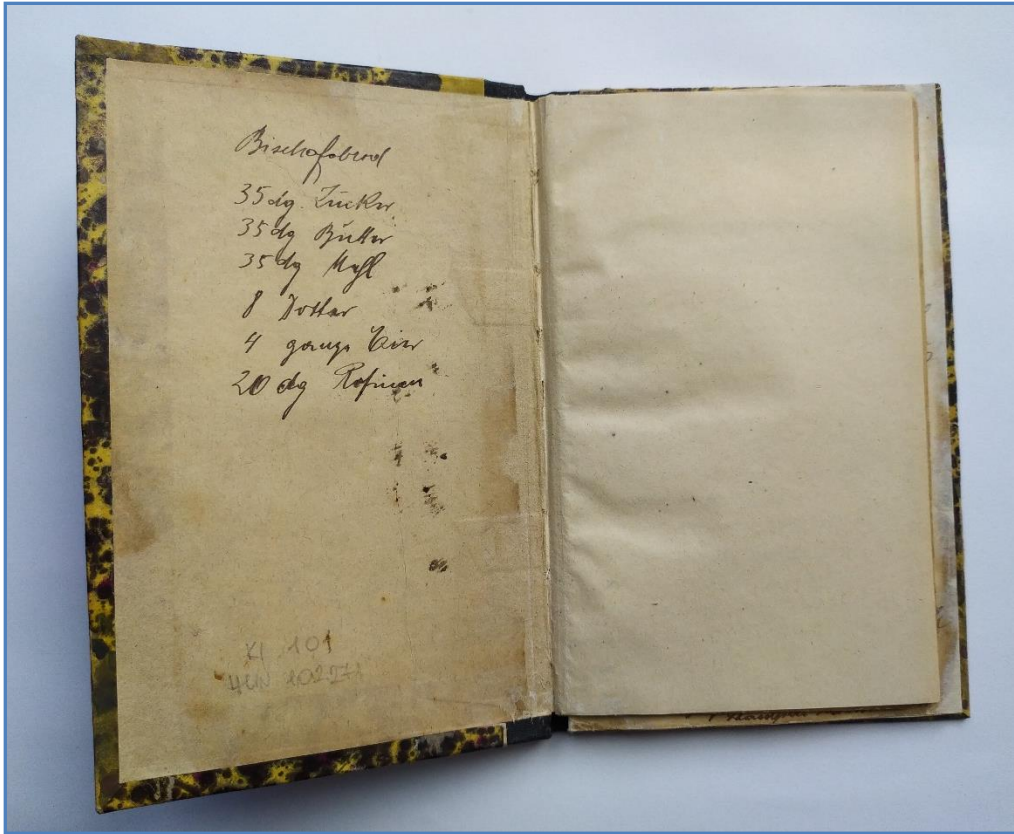
A könyvtest és a tábla is nagyon sérült. A félvászon kötés gerince teljesen hiányzik. A fűzés meggyengült, az első tábláról leszakadtak a fűzősinórok. Az első táblát csak egy a leukoplaszt darab „rögzíti” a hátsó táblához. Az első előzéktükör több darabja hiányzik. A táblákat borító papír szintén kopott és hiányos.

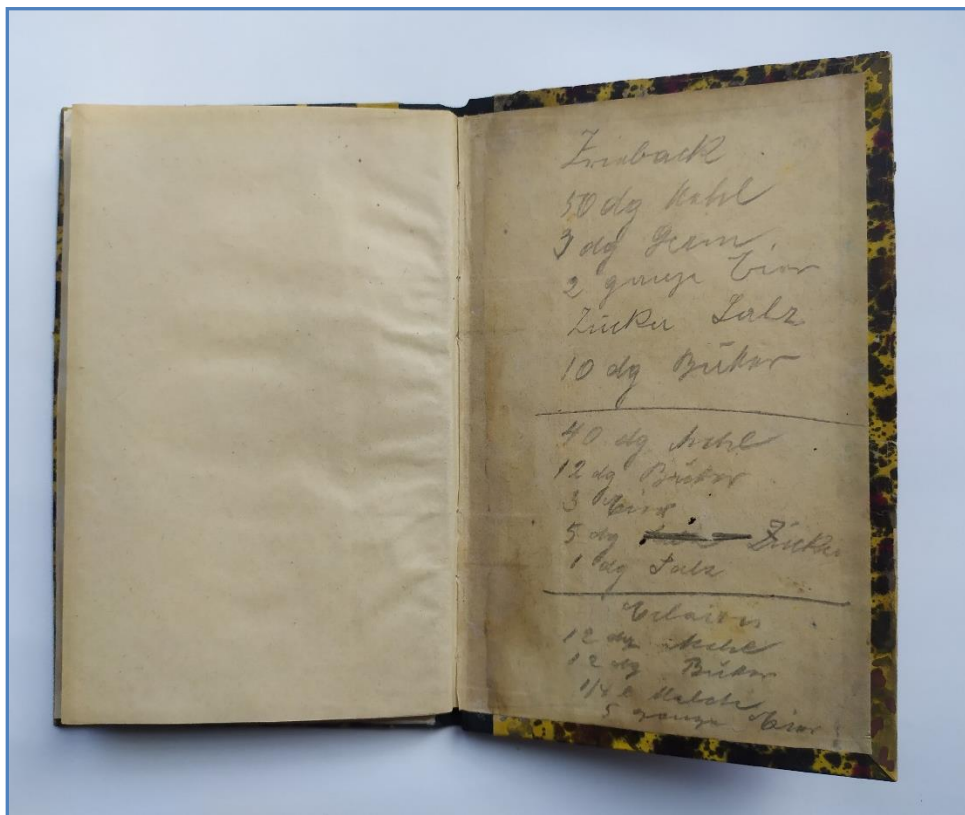
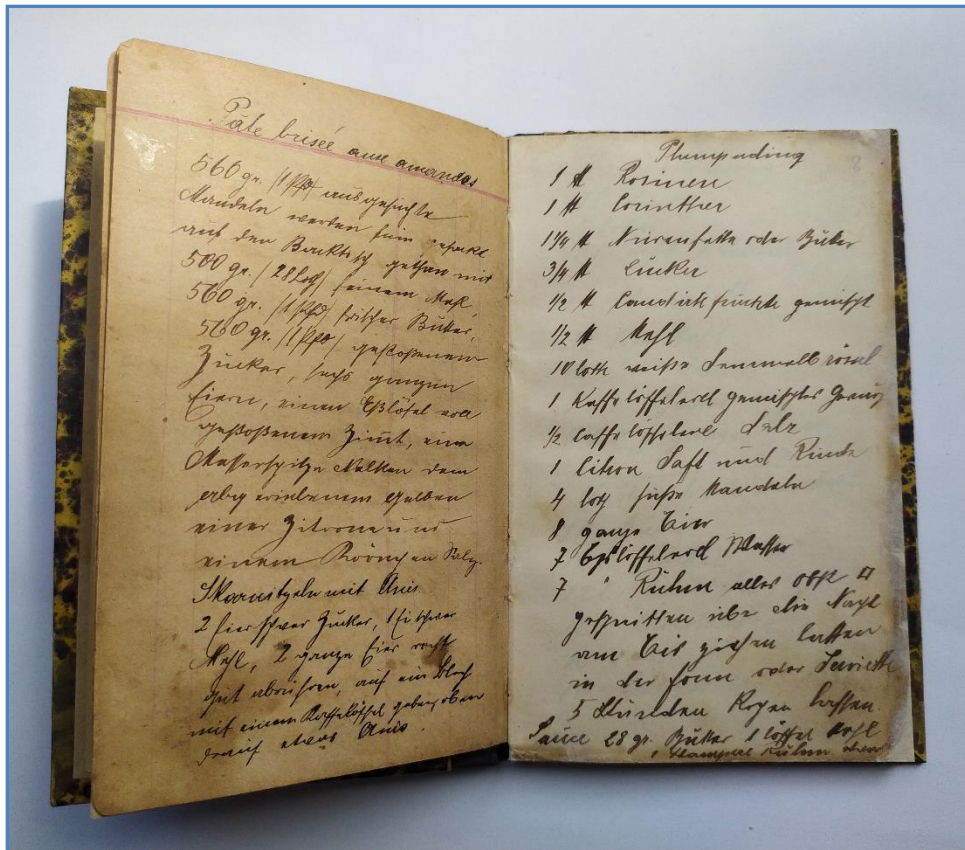
Restaurálás/konzerválás menete:

- ☞ Minden fontos részletre kiterjedő fotódokumentáció készült.
- ☞ A szükséges anyagvizsgálatok elvégeztem (pH-mérés, a tinta oldhatósági próbája). A vasgallusz tintával íródott első és utolsó oldalakkal ellentétben az ívek másik felében látható lila tinta erősen levérző, így az egész kötet nedves tisztítását elvettem.
- ☞ A kötet lapjainak beszámozása (kollacionálás).
- ☞ A kötéstábla és az előzéktükrök száraz tisztítása puha ecsettel és speciális radiókkal (latex szivacs, kénmentes radiókkal) történt.
- ☞ Az előzéktükröket és a nyomtatással készült polikróm borítót nedvesítést követően óvatosan lebontottam a táblákról.
- ☞ A szétbontott könyvtest és a mellékletek lapjainak száraz tisztítása ecsettel és radiózással történt.
- ☞ A lebontott előzéktükröket, a mellékleteket és a középső, utólag hozzáfűzött vasgallusz tintával írt ívet Evanátos oldatban mostam.
- ☞ A középső ívet és a mellékletek jelentős részét öntéssel egészítettem ki, az első és hátsó ív szakadásait és hiányait japánpapír javítottam.
- ☞ Az előzék hiányzó röplapjait egy az eredetihez nagyon hasonló papírral pótoltam és a kiegészített tükörrel (a kiragasztott előzéklap) áthajtottam az első és az utolsó íven.
- ☞ A borítópapírt papíröntéssel egészítettem ki.
- ☞ A kijavított ívek felfűzése az eredeti technika alkalmazásával történt.
- ☞ A kötésborító félvásznas tábláját egy új vászon gerinccel összeakasztottam, majd a táblákat megkasíroztam a kiegészített borítópapírral. Tekintettel arra, hogy a középső ív sérüléseit az okozta, hogy kilógtak az eredeti kötésből (jelentősen nagyobb, mint az eredeti tábla), így az új táblát akkorára szabtam, hogy a kijavított középső ív lapjai védve legyenek.

- ☞ A kiegészített borítópapír retusálása akvarellfestékekkel történt.
- ☞ A könyvtest beakasztása után kiragasztottam az előzékek rölapjait.
- ☞ A restaurált mellékletek számára savmentes pallium, a restaurált kötet további tárolásához savmentes tok készült.

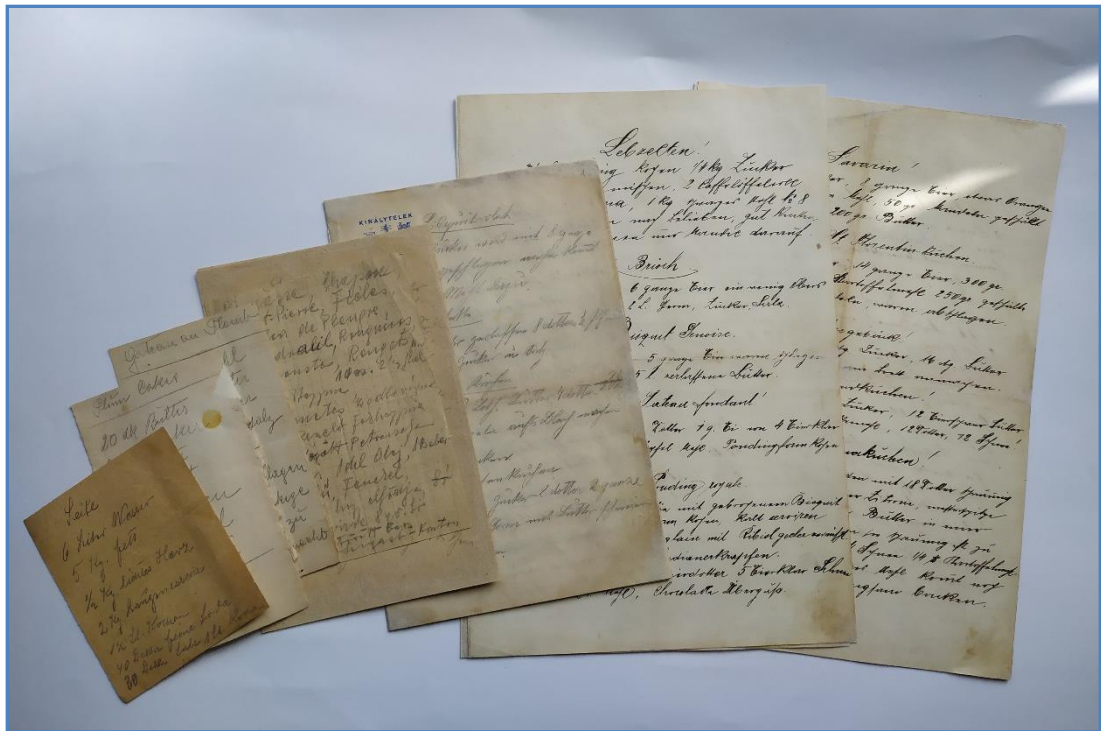

A restaurált kötet

A restaurált mellékletek

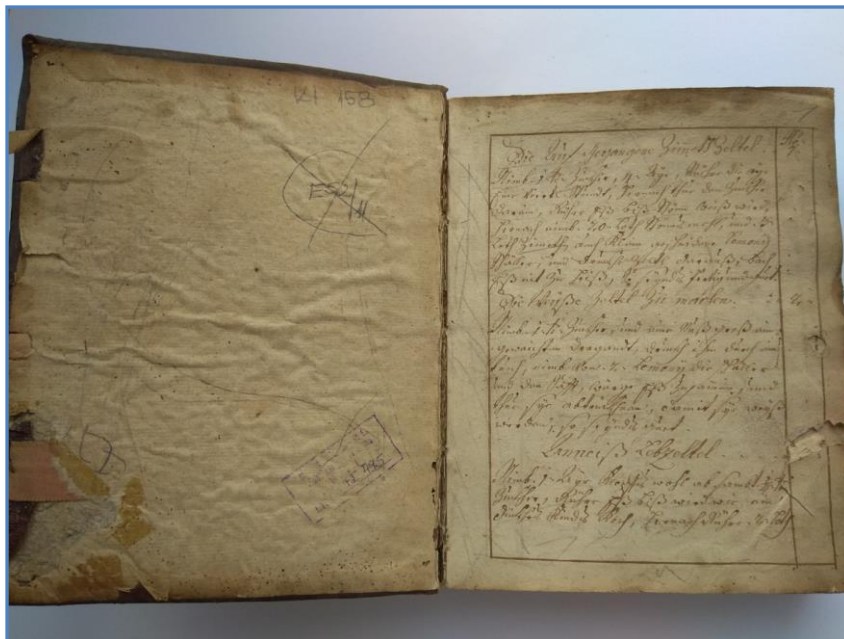
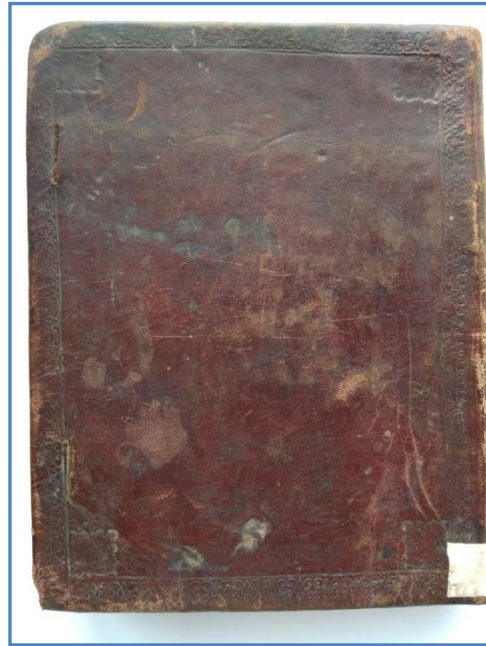
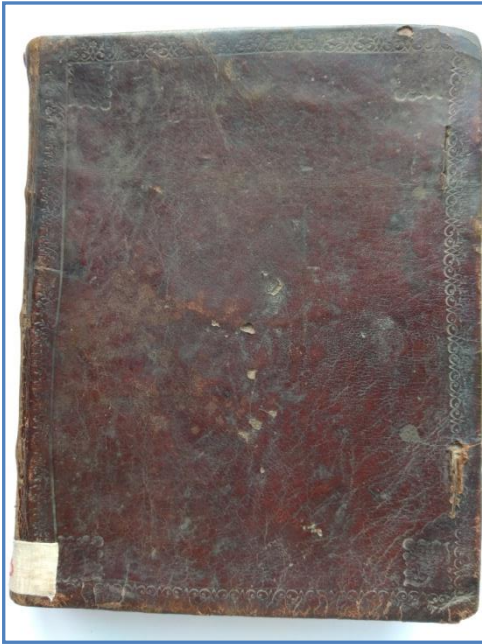
3. kötet

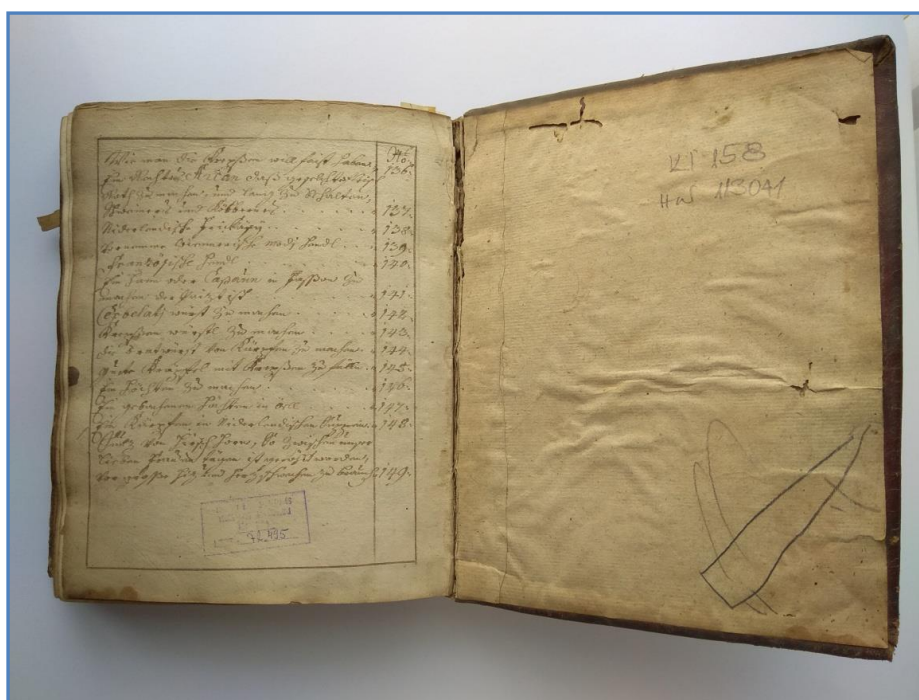
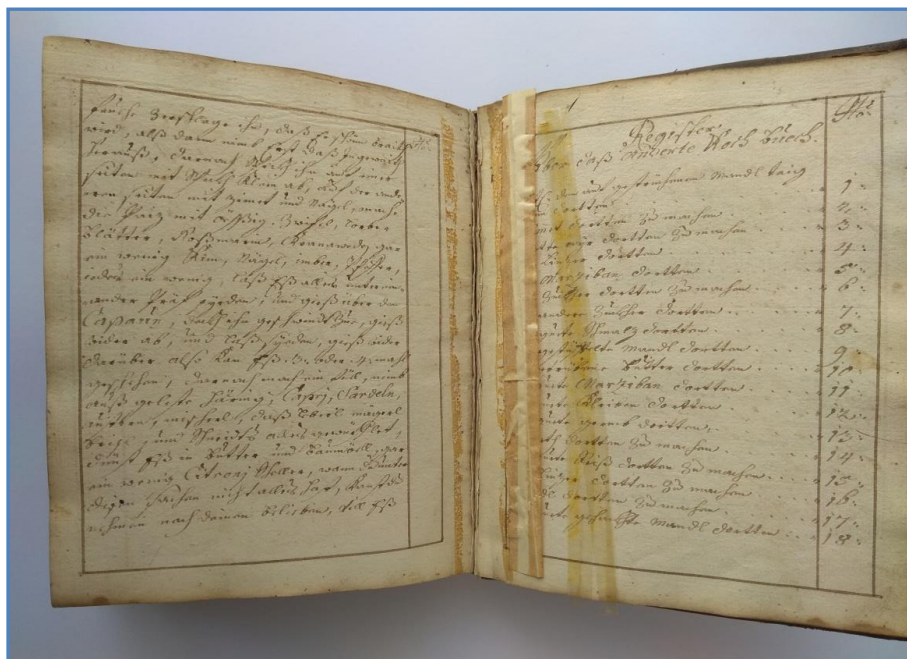
(lelt. sz.: VK1972.495)

A mű témája: Kézzel írt német nyelvű receptkönyv

A mű születésének kora: ?

Mérete: 230 x 185 mm

A könyv restaurálás előtti állapota

Állapotleírás:

A kéziratos könyv receptjei merített papírra vasgallusz tintával íródtak. A receptkönyv 124 lapból, az ívek 3, 4 vagy 5 levélpárból állnak, melyeket 3 bordára váltva fűztek fel. A könyvtesthez fűzéssel rögzítették az előzékeket. Kézzel varrt oromszegők zárják le a könyv gerincét fejnél és lábánál. Vaknyomással díszített (görgetős keretdísz és 4-4 sarok dísz) egészbor kötés borítja a papírból készült táblákat és a gerincet. A könyv záródását eredetileg két-két a belső táblán az előzék alatt rögzített és a külső táblán vágott nyíláson áthúzott textil szalag biztosította.

A könyvtest lapjai szennyezettek, az ívhajtásokban jelentős a por és a darabos szennyeződés. A hátsó ívből kivágtak néhány lapot. Az előzékek röplapjai is hiányoznak. Az első lap erősen szennyezett és hiányos. A 9. lapból szintén jelentős darab hiányzik. A könyvtest metszése szintén poros és szennyezett. A bőrborítás kiszáradt és szennyezett, kisebb kopásokat, apróbb lyukakat és az alsó sarkokat borító bőr kopásait észleltem. A könyv záródását szolgáló textil szalagok leszakadtak, csak az előzékek alá kiragasztott töredékek maradtak meg.

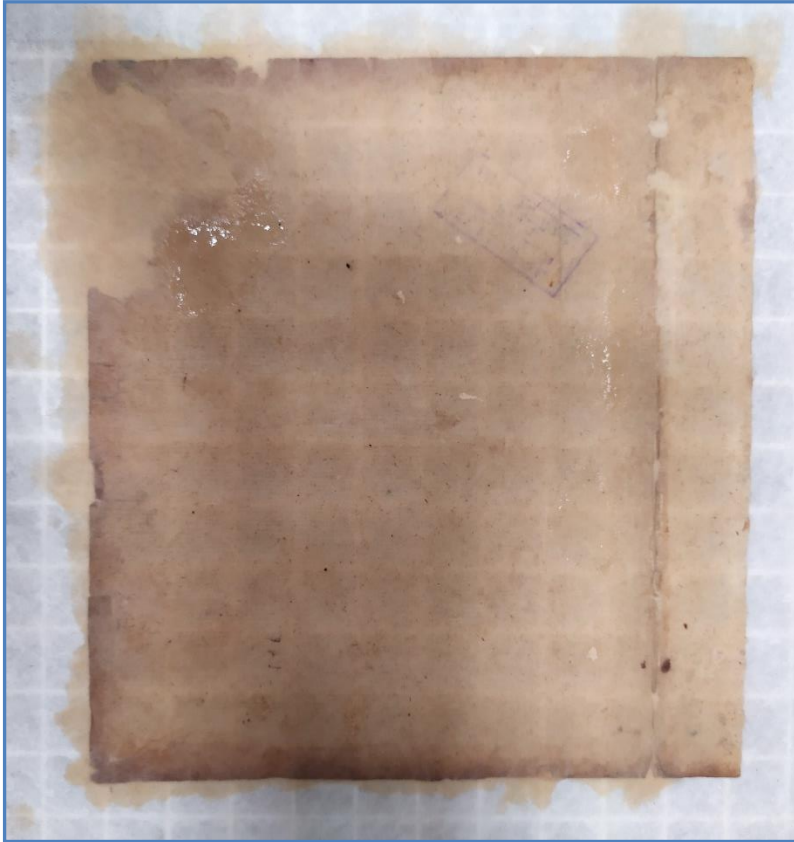
Restaurálás/konzerválás menete:

- ☞ Minden fontos részletre kiterjedő fotódokumentáció készült.
- ☞ A szükséges anyagvizsgálatokat elvégeztem. (pH-mérés, a tinta oldhatósági próbája, állatfaj meghatározás a borítóbőr esetében).
- ☞ A kötéstábla, az előzéktükrök és a lapok közeinek száraz tisztítását puha ecsettel, latex szivaccsal és speciális kénmentes radírokkal végeztem.
- ☞ Az előzéktükröket nedvesítést követően leemeltem, majd Evanátos vízben tisztítottam.
- ☞ Az előzékek hiányzó röplapjait pótoltam egy az eredetihez hasonló megjelenésű szintén merített papírral.
- ☞ A lapok és a könyvtest metszését szárazon, ecsettel és radírral tisztítottam. Az ívhajtásokba beülő szennyeződést ecsettel távolítottam el.

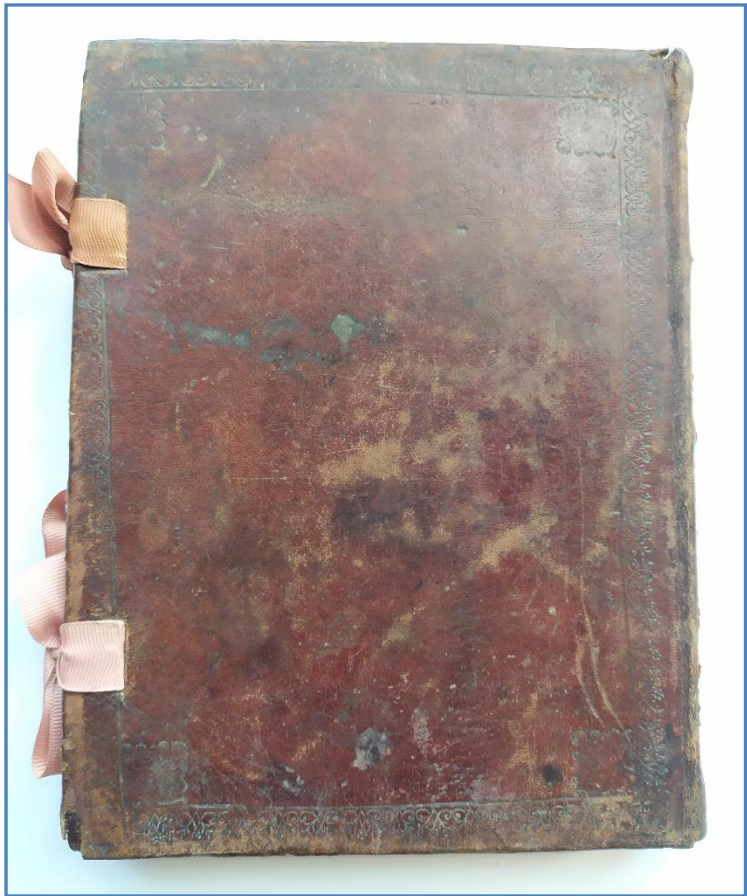
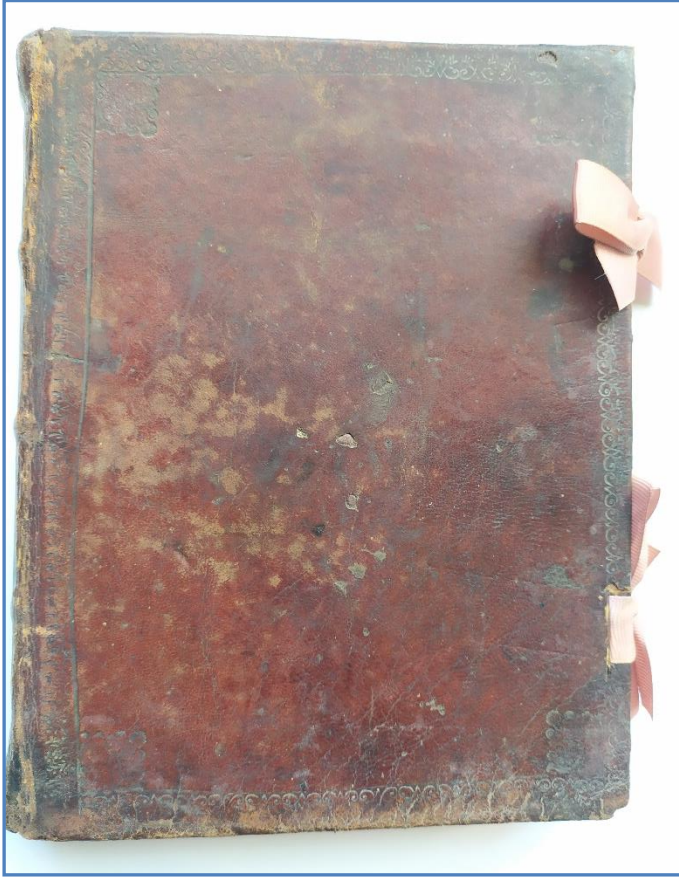

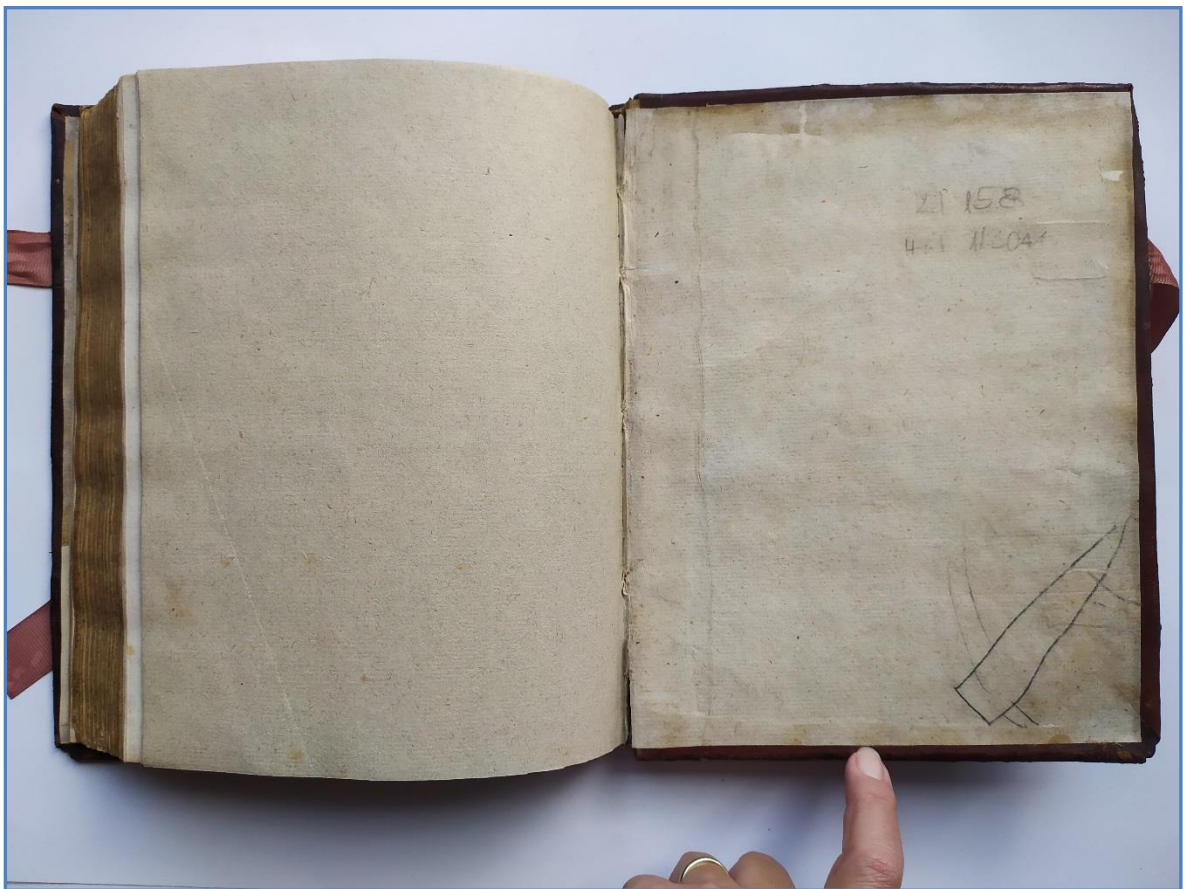
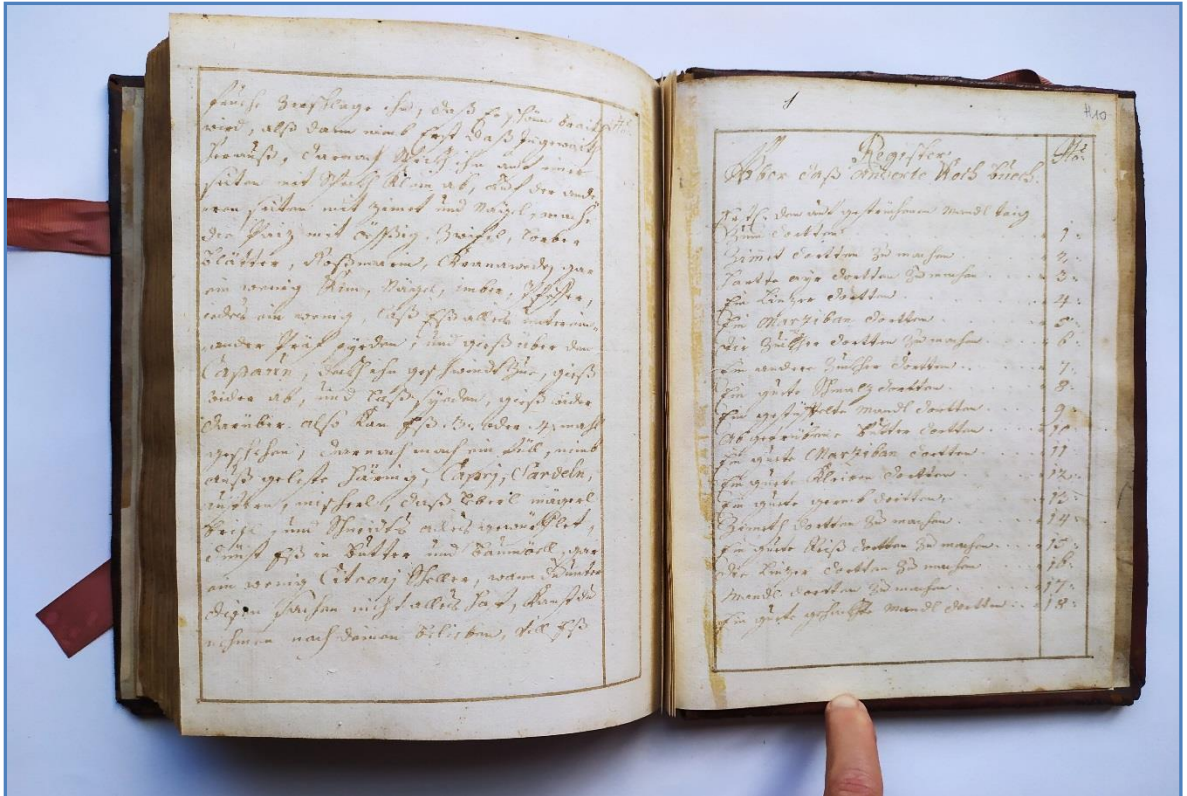
- ☞ Az első két és az utolsó egy hiányos ívet leemeltem és Evanátos vízben mostam.

- ☞ Az előzők tükröt, sérült oldalakat (első és kilencedik oldal), illetve a hátsó ív kivágott levélpárjait papíröntéssel pótoltam, melyhez rongy alapanyagból készült papírpépet használtam.

- ☞ A kijavított ívek és előzőek visszafűzése az eredeti technika alkalmazásával történt.
- ☞ A meglévő oromszegőket visszaragasztottam.
- ☞ A borítóbőrt alkoholos desztillált vízzel és likkerrel tisztítottam és puhítottam.
- ☞ A bőr kopásainak kiegészítése az eredeti bőrral megegyező árnyalatúra színezett bőrral történt.
- ☞ A hiányzó szalagokat az eredetivel megjelenésében hasonló színűre színezett, hasonló textúrájú és anyagú szalaggal pótoltam.
- ☞ Az előzőektükrök kiragasztása keményítővel történt.
- ☞ A restaurált kötet további tárolásához savmentes tok készült.

A restaurált kötet

4. kötet

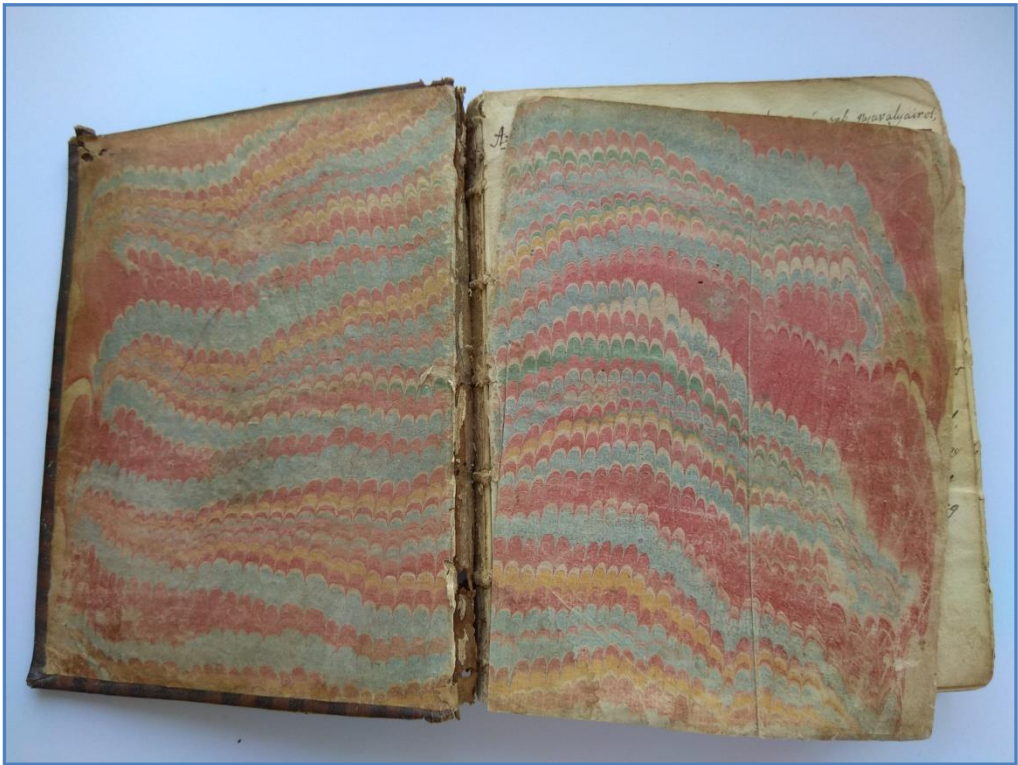
(lelt. sz.: VK1992.3)

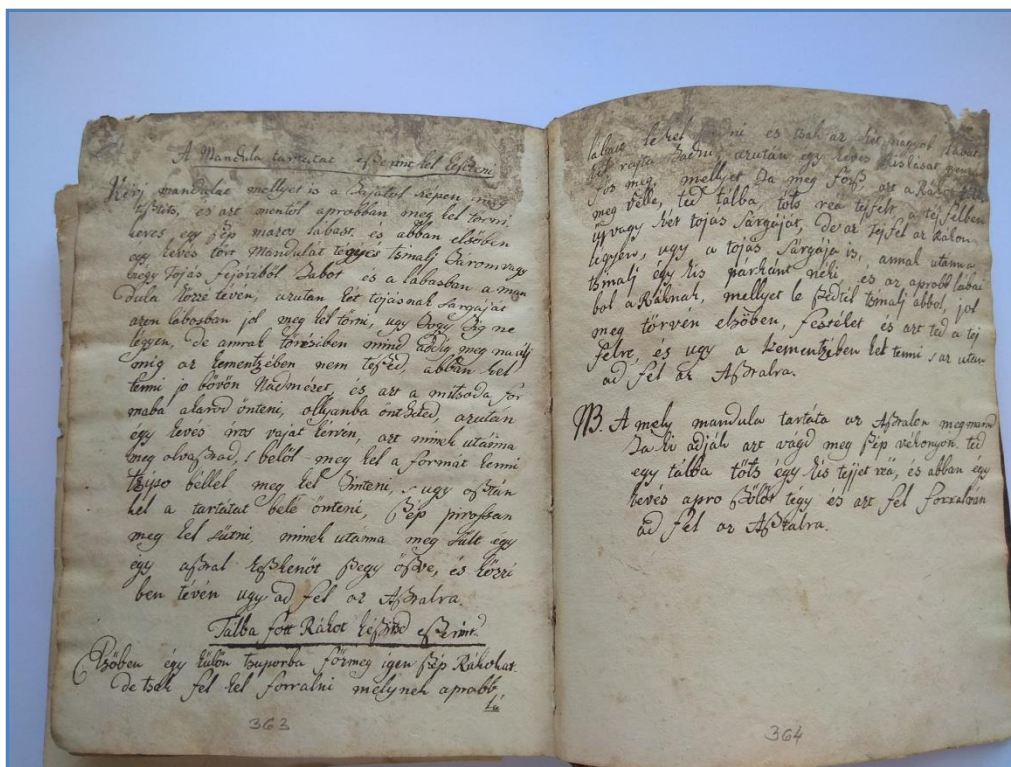
A témája: Orvosságos könyv (kézzel írt magyar nyelvű könyv)

A mű születésének kora: 1754

Mérete: 235 x 190 mm

A könyv restaurálás előtti állapota

Allapotleírás:

A vasgallusz tintával írt kéziratos könyv 365 oldalas. A merített papírból álló íveket 5 bordára váltva fűzték fel, egy-egy ív 2-3 levélpárból áll. A márványfestéssel készült előzékeket szintén hozzáfűzték a könyvtesthez. A könyvtest metszését pirosra színezték. A könyvtestet növényi cserzésű egész bőr kötés borítja, melynek gerincét aranynyomással és egy-egy a címet és feltehetően a szerző, vagy a könyv tulajdonosának monogramját megjelenítő címkével díszítették.

A bindek ellegyezősített végei elszakadtak az első tábla nyílásában. Az első ív néhány lapja kijár. A 336. oldaltól az ívek felső szélén testes (sáros) szennyeződés látható. Az előzékek sérültek, nyílásban részben vagy teljesen (első előzék) elszakadtak. Fejnél egy pergamen alapú kézzel varrt oromszegő látható, mely lábnál hiányzik. A bőrborítás szennyezett, fejnél lábnál hiányos, a táblák sarkairól lekopott.

Restaurálás/konzerválás menete:

- ☞ Minden fontos részletre kiterjedő fotódokumentáció készült.
- ☞ A szükséges anyagvizsgálatokat elvégeztem. (pH-mérés, a tinta oldhatósági próbája, állatfaj meghatározás a borítóbőr esetében).
- ☞ A kötéstábla, az előzékükrök és a lapok közeinek száraz tisztítását puha ecsettel, latex szivaccsal és speciális kénmentes radírokkal végeztem. A hátsó ívek sáros szennyeződését tompa élű szikével mechanikusan próbáltam eltávolítani.
- ☞ Az előzékükröket nedvesítést követően leemeltem, majd Evanátos vízben tisztítottam.

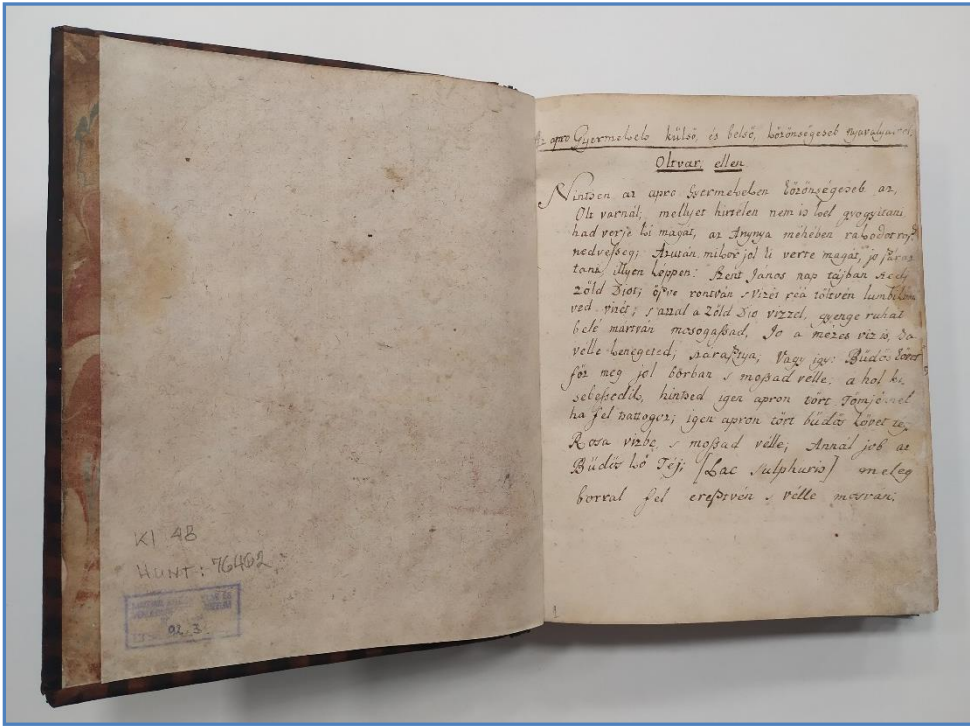
- ☞ A kötetet kiemeltem a kötéséből.
- ☞ Az első és a szennyezett hátsó íveket leemeltem a könyvtestről.
- ☞ A leemelt ívek száraz tisztítását ecsettel és radírral végeztem.
- ☞ Az előzékeket és a leradírozott íveket Evanátos vízben tisztítottam.
- ☞ A sérült lapokat és előzékeket papíröntéssel egészítettem ki, mely rongy alapanyagból készült papírpéppel történt.
- ☞ A leszakadt bordazsinegeket meghosszabbítva pótoltam.
- ☞ A kijavított íveket az eredeti technikával felfűztem.
- ☞ A hiányzó kétszínű oromszegő pótlásának érdekében egy pergamen alapú oromszegőt varrtam.

- ☞ A borítóbőrt leemeltem a táblákról és likkerrel megtisztítottam.
- ☞ A bőr hiányainak kiegészítése növényi cserzésű anyagában színezett bőrről történt.
- ☞ A könyvtest betáblázását követően a sarkokra új bőrt húztam.

- ☞ Az előéktükrök kiragasztottam, majd száradás után akvarell ceruzával retusáltam a nyílásban megkopott részeket.
- ☞ A restaurált kötet további tárolásához savmentes tok készült.

A restaurált kötet

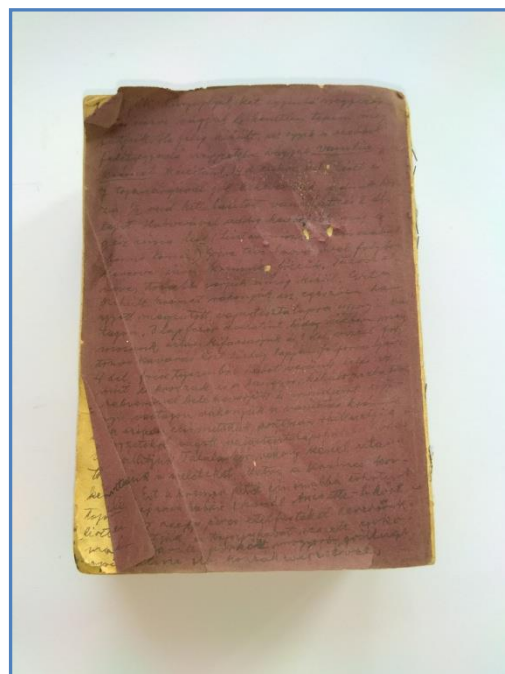
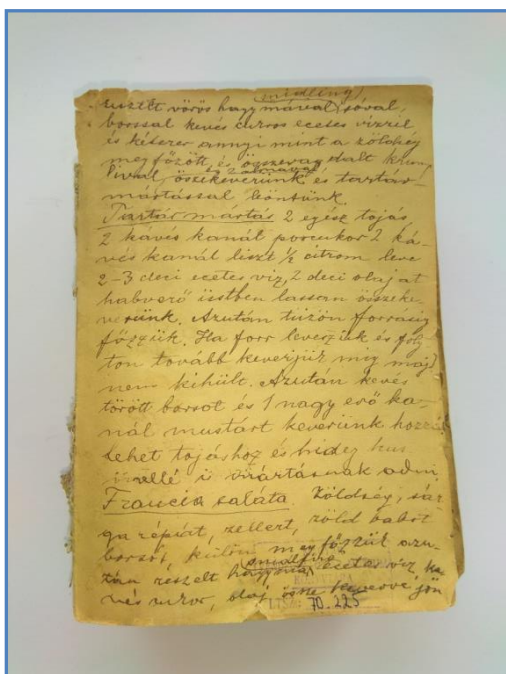
5. kötet

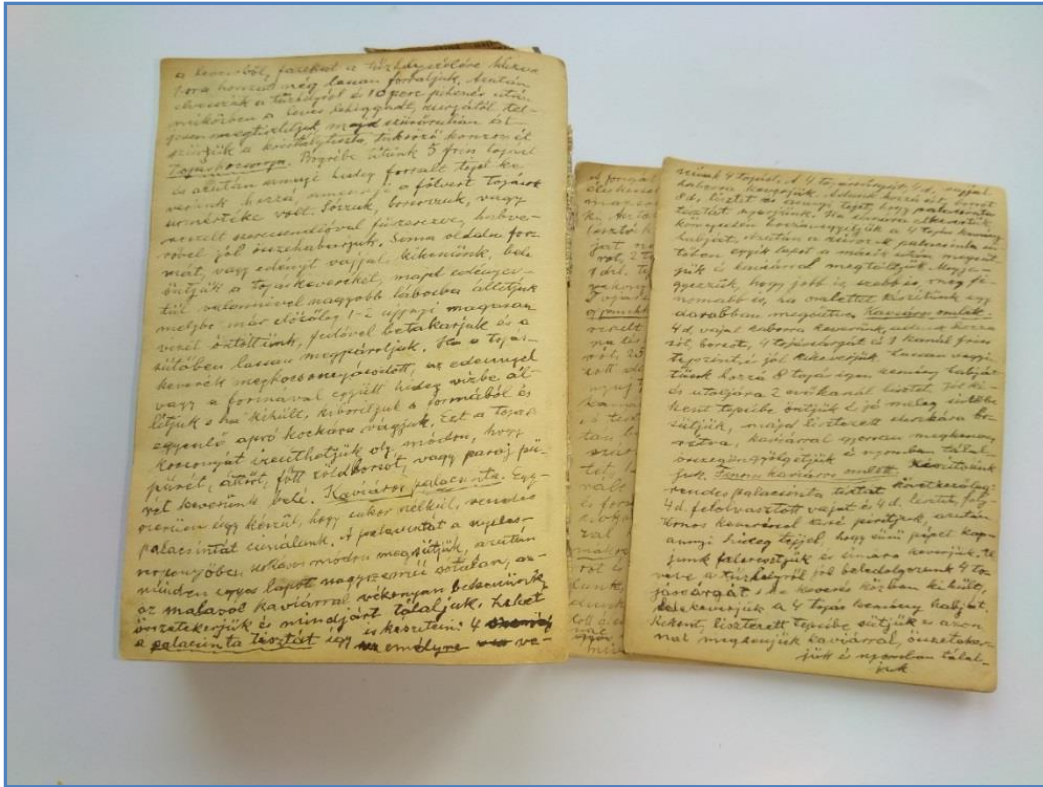
(lelt. sz.: VK1970.225)

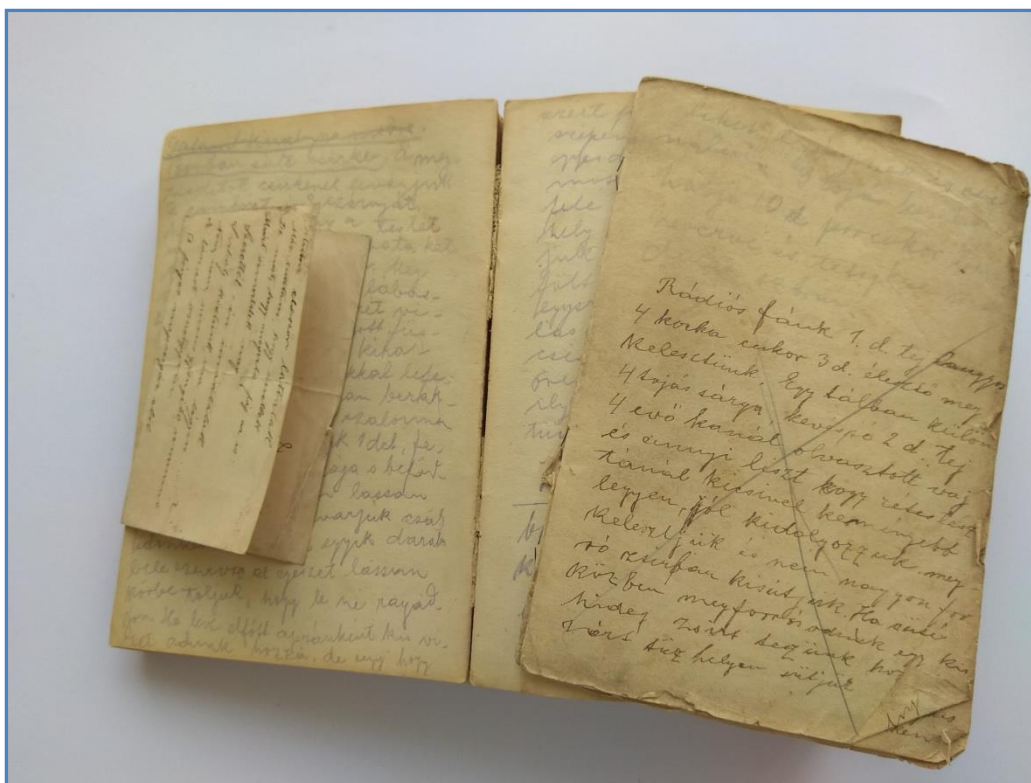
A mű témája: Kézzel írott receptkönyv (magyar nyelvű)

A mű születésének kora: 19. század (?)

Mérete: 185 x 130 mm

A könyv restaurálás előtti állapota

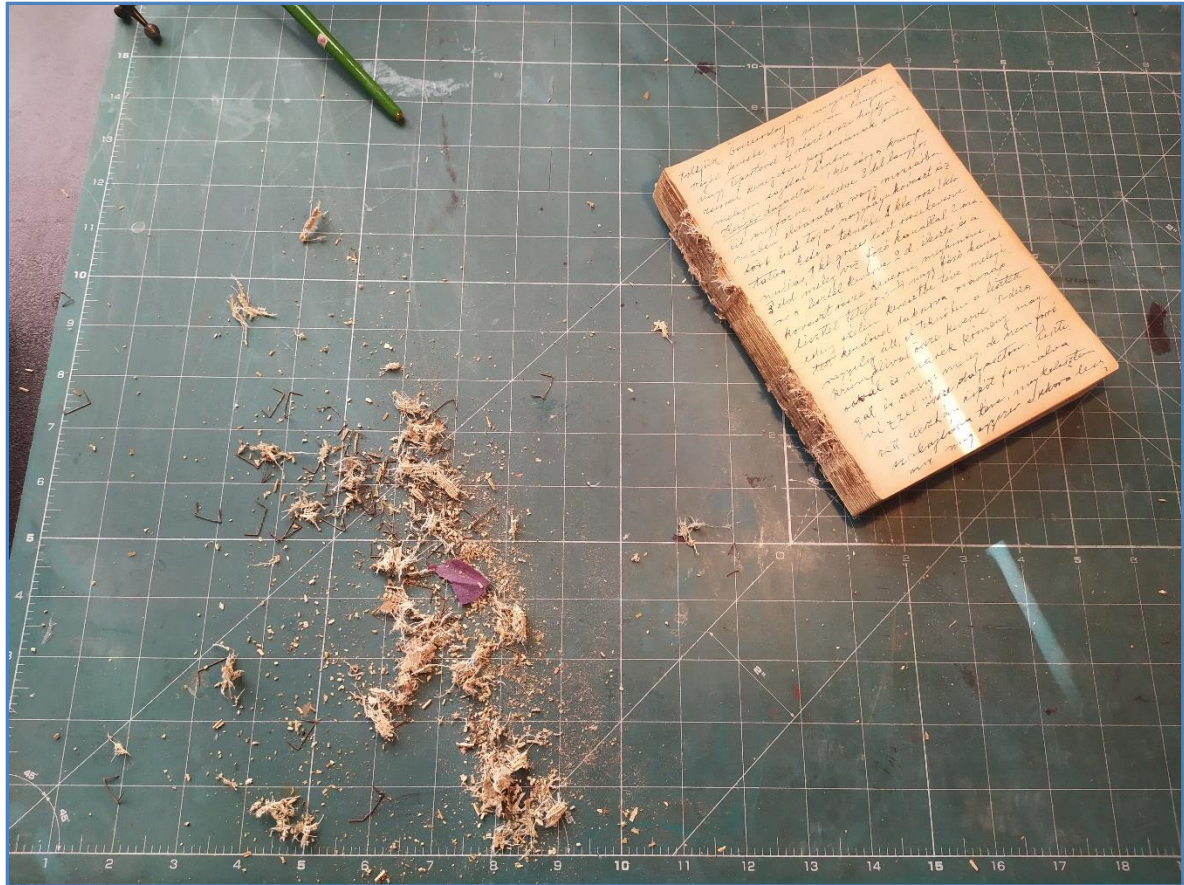
Állapotleírás:

A kéziratos könyv receptjei gépi papírra vasgallusz tintával íródtak. A könyvtest kb. 53-55 ívből, minden egyes ív 4 levélpárból áll. Az íveket gépi fűzéssel, 2 széles gázsihoz (organtin) drótfűzéssel rögzítettek. A könyvnek nincs táblája.

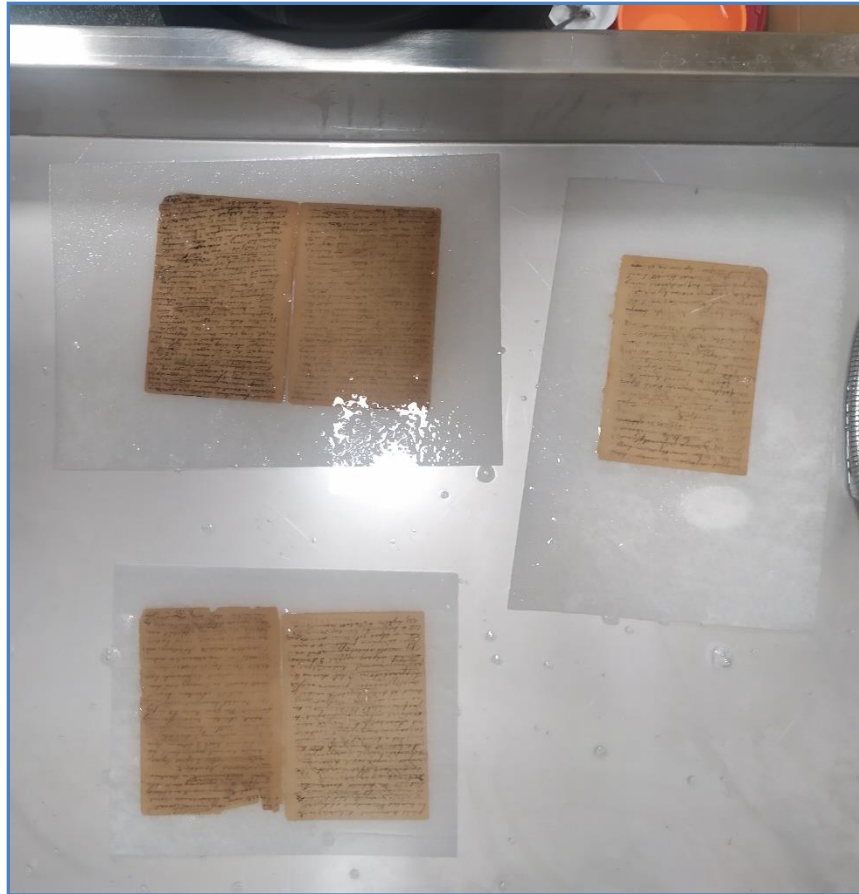
A könyvtest gépi fűzése meggyengült. Néhány ív kijár a könyvtestből. A lapok szélei helyenként sérültek.

Restaurálási terv:

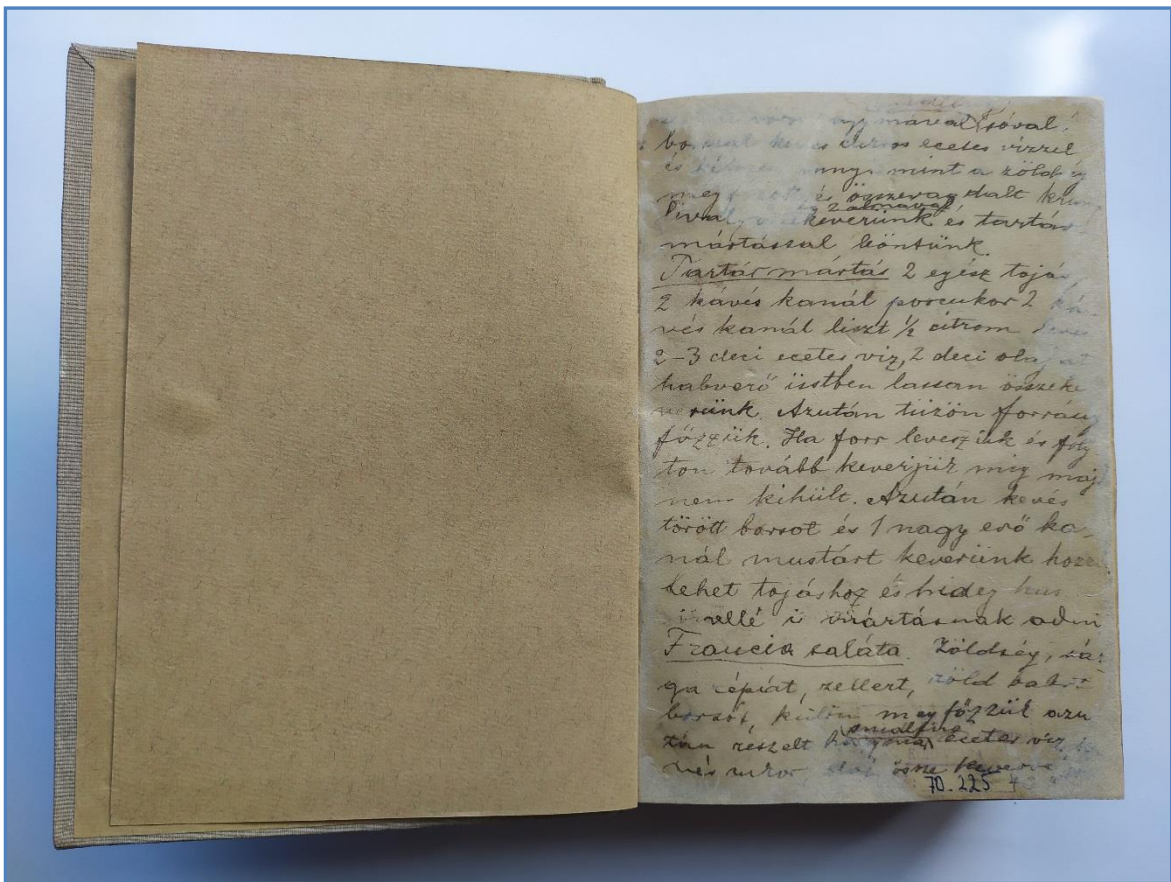
- ☞ Minden fontos részletre kiterjedő fotódokumentáció készült.
- ☞ A szükséges anyagvizsgálatokat elvégeztem. (pH-mérés, a tinta oldhatósági próbája).
- ☞ A kötet ivateit beszámoztam.
- ☞ A könyvtestet szétbontottam a fűződrótok kiemelésével. (Eltávolításuk ajánlott, mert egy részük rozsdás volt, ami a papír anyagát roncsolta.)

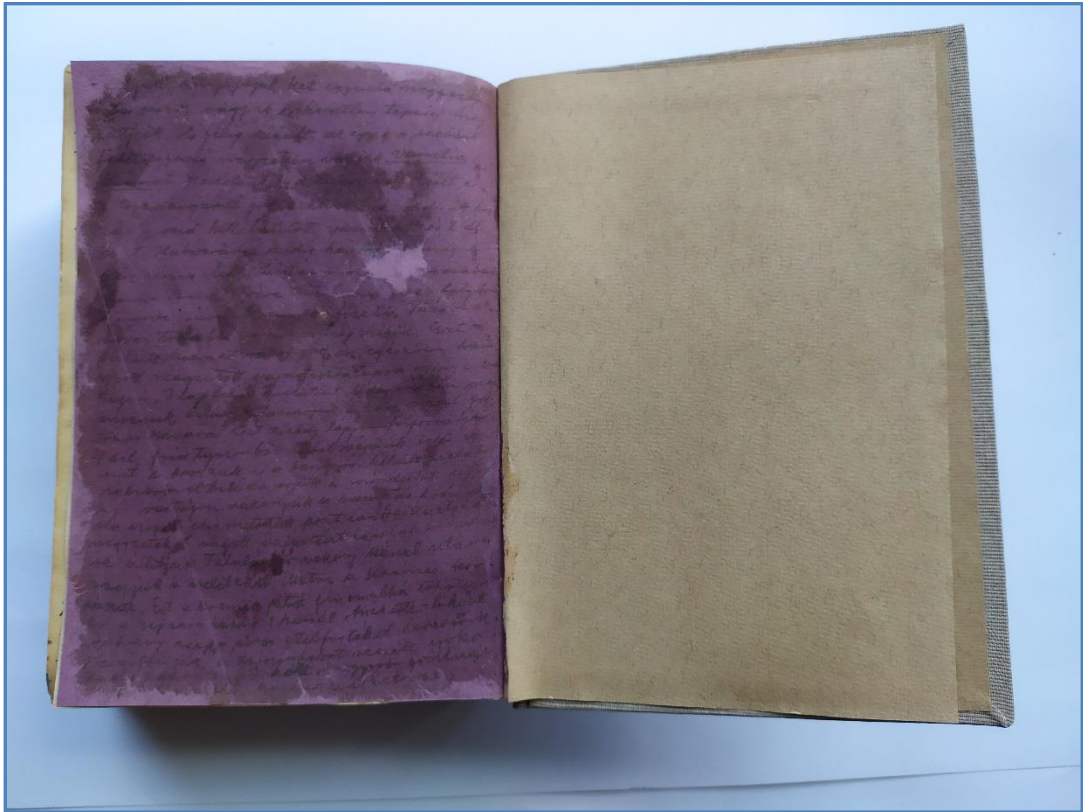
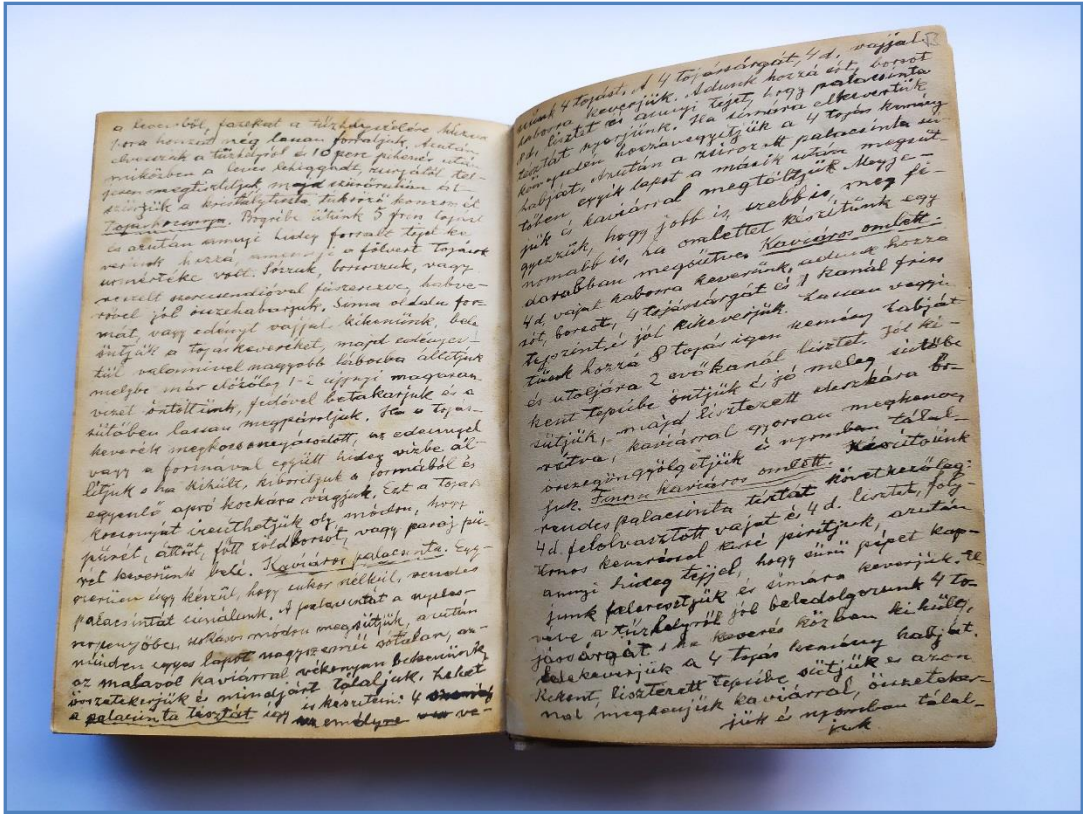

- ☞ A lapok közeinek száraz tisztítását puha ecsettel, latex szivaccsal és speciális kénmentes radiókkal végeztem.
- ☞ A sérült lapokat nedvesen tisztítottam.

- œ A sérült ívhajtás kijavítása, a szakadások alátámasztása japánpapírral történt. A kisebb hiányokat színben és megjelenésben az eredetivel harmonizáló papírral, vagy papíröntéssel egészítettem ki.
- œ A kijavított ívek felfűzése az eredeti technikától eltérő módon 3 vászoncsíkra fűzőcérnával történt.
- œ Az első és hátsó ívhez egy hozzáfűzött áthajtott előzéket rögzítettem.
- œ Egy gépi oromszegő felragasztásával tettem kompaktabbá a kötetet.
- œ Egy egészvászonnal borított kötéstábla készült a hiányzó tábla helyett, melyre egy antikizáló címkét ragasztottam.
- œ A könyvtest beakasztását követően kiragasztottam az előzékeket.
- œ A restaurált kötet további tárolásához savmentes tok készült.

A kötet restaurálás után

A restaurált kötetek tárolási javaslata:

1. A tárgyak raktári elhelyezésének körülményei:

A hőmérséklet: 18-22 °C, az RH: 45-55 % között ideális.

2. A tárgy kiállításának a körülményei:

Az ideális hőmérséklet: 20-22 °C, az optimális RH: 45-55%, a megvilágítás értéke ne haladja meg az 50 lux-ot. Az érzékeny műtárgy kiállításának időtartam maximum 3-4 hónap lehet.

Budapest, 2021. augusztus 30.

Meggyes Anita

okleveles papír-, és bőrrestaurátor művész